

Pərviz Arif oğlu Məsməliyev
Bakı Dövlət Universiteti
Beynəlxalq jurnalistika və informasiya
siyasəti kafedrasının doktorantı
mesmeliyevperviz@gmail.com

UDC 378.1

KİV: AZƏRBAYCANLA BÖYÜK BRİTANIYA ARASINDA
TƏHSİL SAHƏSİNDƏ ƏMƏKDAŞLIQ

Xülasə: Azərbaycan Respublikası müstəqilliyinin elə ilk illərindən etibarən dünyanın aparıcı ölkələri, o cümlədən Böyük Britaniya ilə bütün sahələrdə olduğu kimi, təhsil sahəsində də geniş əməkdaşlıq etməyə başlamışdır. Məqalədə "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı" və Böyük Britaniyanın "Chevening" təqaüd proqramı çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri KİV materialları əsasında işıqlandırılır. Müəllif faktlara söykənərək Böyük Britaniya təhsilinin keyfiyyətindən də bəhs edir.

Açar sözlər: KİV, Azərbaycan, təhsil, Dövlət Proqramı, "Chevening" proqramı, Edinburq Universiteti.

Parviz Arif oğlu Masməliyev
Media: cooperation between Azerbaijan and
Great Britain in the field of education

Summary: From the very first years of independence, the Republic of Azerbaijan has begun to cooperate extensively with the world's leading countries, including the United Kingdom, in the field of education, as in all areas. The article covers the issues of cooperation within the "State Program for the Education of Azerbaijani Youth Abroad in 2007-2015" and the "Chevening" Scholarship Program of the United Kingdom on the basis of media materials. Based on the facts, the author also talks about the quality of education in the UK.

Keywords: Media, Azerbaijan, education, state program, Chevening program, University of Edinburgh.

Парвиз Ариф оглы Масмалиев
СМИ: сотрудничество между Азербайджаном
и Великобританией в области образования

Резюме: С первых лет независимости Азербайджанская Республика в области образования, как и во всех сферах начала активно сотрудничать с ведущими странами мира, включая Великобританию. В статье на основе материалов СМИ освещаются вопросы сотрудничества в рамках «Государственной программы обучения азербайджанской молодежи за рубежом в 2007-2015 годы» и стипендиальной программы

Великобритании «Chevening». Основываясь на фактах, автор также говорит о качестве образования в Великобритании.

Ключевые слова: СМИ, Азербайджан, образование, Государственная Программа, программа «Chevening», Эдинбургский Университет.

1991-ci il oktyabrın 18-də Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra dünyanın inkişaf etmiş ölkələri, o cümlədən Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı ilə müxtəlif sahələrdə əlaqələrini genişləndirməyə başladı. İqtisadi sahədə Birləşmiş Krallıqla əlaqələrimiz daha yüksək səviyyədə olması ilə yanaşı, digər sahələrdə də əməkdaşlıq yaradıldı. Dünyanın lider dövlətlərdən biri olan Böyük Britaniya ilə mədəni əlaqələrin müxtəlif istiqamətləri sahəsində əməkdaşlıq geniş vüsət almağa başladı. Təhsil sahəsi istisna olmadı. Məlum olduğu kimi Böyük Britaniya və Birləşmiş Krallıq müstəqilliyinə yenidən qovuşmuş Azərbaycan respublikasını tanıdı, 1992-ci il martın 11-də, yeni Azərbaycan Respublikası BMT-nin üzvü qəbul olunduqdan cəmi 9 gün sonra ölkəmizlə diplomatik münasibətlər yaratdı, 1993-cü ilin sentyabr ayında isə Azərbaycanda səfirliyini açdı. Bütün bu hadisələr barəsində həm Böyük Britaniyanın, həm də Azərbaycanın kütləvi informasiya vasitələrində xəbərlər yayıldı.

Azərbaycan Respublikası müstəqilliyinin elə ilk illərində dünyəvi ölkələrinin, o cümlədən Böyük Britaniyanın diqqətini cəlb etdi. 1994-cü ildə Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyevin Böyük Britaniyaya rəsmi səfəri təşkil olundu. Bu səfərlə Azərbaycan Respublikası ilə Böyük Britaniya arasında hüquqi bazanın əsasları qoyuldu. İki ölkə arasında təkə iqtisadi sahədə deyil, həm də elmi-texniki, mədəniyyət, təhsil sahələrində əməkdaşlıq başlandı. Elə həmin il fevralın 23-də Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı hökumətləri arasında elm, təhsil və mədəniyyət sahələrində əməkdaşlıq haqqında 16 maddədən ibarət saziş imzalandı [1].

Ötən illər ərzində iki ölkə arasında mədəni əməkdaşlığın müxtəlif istiqamətləri barəsində həm Azərbaycan, həm də Britaniya mətbuatında saysız-hesabsız müxtəlif janrlı materiallar çap edilmiş, saytlarda göstərilmiş, televiziya ekranlarında nümayiş etdirilmiş və radiolarda səsləndirilmişdir.

Məlum olduğu kimi, "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı" hazırlanmış və həmin sənəd Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2007-ci il 16 aprel tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir [2].

"Dövlət Proqramının əsas məqsədi ölkədə rəqabət qabiliyyətli iqtisadi sistemin formalaşdırılması və davamlı inkişafın təmin edilməsi baxımından ölkənin müasir tələblərə cavab verən kadrlara ehtiyacının ödənilməsi, Azərbaycan gənclərinin ümumbəşəri dəyərlər əsasında layiqli ali təhsil almaları üçün lazımı şəraitin yaradılması, istedadlı gənclərin dünyanın aparıcı ölkələrində təhsil almaq imkanlarının genişləndirilməsi prosesinin mütəşəkkilliyi və səmərəliliyinin artırılmasını təmin etməkdən ibarətdir.

Dövlət Proqramının icrası aşağıdakı nəticələrin əldə olunmasına imkan yaradacaqdır:

- gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali məktəblərində təhsili prosesinin normativ hüquqi bazasının yaradılması nəticəsində prioritet istiqamətlər üzrə xaricə tələbə göndərilməsi işi təkmilləşəcəkdir;

- xaricdə təhsil almağa göndərilən istedadlı gənclərin seçilməsi mexanizmi təkmilləşəcəkdir;

- Azərbaycan Respublikasında iqtisadi inkişafın və əmək bazarının tələblərinə uyğun ixtisaslar müəyyən ediləcəkdir;

- ortamüddətli perspektivdə ölkənin əmək bazarının tələblərinə uyğun yüksək ixtisaslı kadrlarla təmin olunması probleminin həlli istiqamətində ciddi irəliləyiş əldə olunacaqdır;

- ölkənin elmi və elmi-pedaqoji potensialı güclənəcək, intellektual mülkiyyətinin ixrac potensialı artacaqdır;

- Azərbaycan Respublikasında beynəlxalq standartlar səviyyəsində mütəxəssislərin hazırlanması üçün pedaqoji kadrlar yetişəcəkdir;

- ölkədən kənar təhsil alan mütəxəssislərin məlumat-informasiya bazası yaradılacaqdır;

- Azərbaycan Respublikasında insan kapitalı inkişaf etdiriləcək ki, bu da öz növbəsində əmək məhsuldarlığının artması vasitəsilə ölkənin rəqabət qabiliyyətinin yüksəlməsinə və davamlı inkişafının təmin olunmasına səbəb olacaqdır".

Təhsil sahəsində Azərbaycanla Böyük Britaniya arasında əlaqələr öz bəhrəsini verməkdədir. Məsələn, 2011-ci il oktyabrın 1-dək olan məlumata görə, "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsil üzrə Dövlət Proqramı"nın monitorinq zamanı məlum olmuşdur ki, xarici ölkələrdə 118 nəfər azərbaycanlı gənc təhsilini başa vurmuşdur ki, bunların da 52 nəfəri, yəni təxminən 44,6 faizi Britaniyanın payına düşür. Bu rəqəmlər Azərbaycanlı gənclərin Böyük Britaniyada təhsilə marağının güclü olduğunu göstərir" [2]

Böyük Britaniya ilə Azərbaycan Respublikası arasında təhsil sahəsində əməkdaşlıqdan danışıq zamanı İngiltərənin Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri İrfan Siddiqin mətbuatda dərc olunmuş məqaləsindən danışmağa dəyər. Yazı ölkəmizin müstəqilliyinin 25 illiyinə həsr edilmişdir və burada Böyük Britaniya ilə əlaqələrimizin müxtəlif istiqamətlərdə inkişafından danışıldığı kimi, təhsil sahəsində əməkdaşlıqdan da söhbət açılır. Müəllif yazır: "Təhsil həyatı dərk etmək üçün sanki bir açar rolunu oynayır. Böyük Britaniya fəxr edir ki, o, azərbaycanlıların xaricdə təhsil almağa üstünlük verdikləri aparıcı ölkələrdən biridir. Minlərlə azərbaycanlı Böyük Britaniyada təhsil alır və iki ölkənin elçisi kimi fəaliyyət göstərirlər. Onlar ölkələrimiz arasında əlaqələrin möhkəmlənməsinə öz töhfələrini verir, Böyük Britaniya və Azərbaycan arasında şəxsi əlaqələr qurmaqla tanışlıq və anlaşmaya kömək edirlər" [3].

Böyük Britaniyada azərbaycanlı gənclərin təhsil alması üçün həmin ölkənin "Chevening" təqaüd proqramı mühüm rol oynayır. Gənclərimiz həmin təqaüd proqramından faydalanmaqla Böyük Britaniyada magistr təhsili alırlar.

Böyük Britaniya səfirliyinin mətbuat katibi Könül Səmədova ölkəsinin yuxarıda adı çəkilən proqramının əhəmiyyətli bərisində mətbuata verdiyi müsahibəsində Bakı Dövlət Universiteti beynəlxalq münasibətlər fakültəsinin həm bakalavr, həm də magistr səviyyəsini bitirdiyini, daha sonra Böyük Britaniyanın "University College of London" Universitetində siyasi elmlər üzrə magistr təhsili alması barəsində iftixar hissi ilə danışaraq qeyd edir ki, ölkəsində "Chevening" təqaüd proqramından başqa elə bir proqram yoxdur ki, tələbələrin bütün xərclərini öz üzərinə götürə bilsin. Onun fikrincə, universitetlər tələbələrə təqaüdü qismən verə bilirlər [4].

Könül Səmədova Londonda təhsil alarkən universitetdə tələbələrə çox gözəl imkanlar yaradıldığını, kitabxanaların xarici tələbələr üçün tam ödənişsiz olduğunu, zəruri kitabların oxunmasına imkan yaradıldığını göstərərək çətinliklərlə də rastlaşdığını, lakin qarşısına qoyduğu məqsədə nail olmaq üçün çətinlikləri aradan qaldıra bildiyini də nəzərə çatdırır.

Böyük Britaniya universitetinin məzunu orada təhsil aldığı müddətdə gördüyü tələbələrə müqayisə edə biləcəyini, Böyük Britaniyada təhsilini davam etdirmək istəyənlərin sırf öz iradələri ilə oxuduqlarını qeyd edir və oxucunun nəzərinə çatdırır ki, orada tələbələr universitetlərdə auditoriyada oturmağa heç kəs məcbur etmir.

Könül Səmədova səmimi etiraf edir: "Tələbək illərimizi yada salanda görürük ki, çox vaxt arxada oturaraq danışıb-gülmək kimi hallar mövcud idi. Amma Böyük Britaniyada gördüyüm tələbələr belə deyildi. Böyük Britaniyada təhsil ümumiyyətlə, ödənişlidir. Tələbələr ödədikləri hər bir funtun qədrini bilirlər. Orada tələbələrin həyatı bizdəkilərimizdən fərqlidir. Məsələn, tələbələr həftənin 5 günü dərs oxuyurlar. Buna baxmayaraq, onlar əylənməyə də vaxt ayırırlar" [4].

Azərbaycanın kütləvi mətbuat orqanlarından biri olan "Palitra" qəzeti Edinburq Universitetinin tələbələrindən biri - Toğrul Niyazlı ilə müsahibəni "Oxuduğum Edinburq Universiteti Böyük Britaniya universitetləri arasında 5-ci yerdədir" sərəlvəsi ilə dərc etmişdir. Redaksiyanın Toğrul barəsində oxucuya çatdırdığı məlumatlar maraqlıdır. O, Azərbaycanda uğurlu təhsil almaqla yanaşı, ictimai işlərdə də kifayət qədər fəal olmuşdur. Müsahibənin elə əvvəlcədən özünü təqdim edən Toğrul Niyazlı 1993-cü il avqustun 19-da Bakı şəhərində doğulmuş, 1999-cu ildə Sumqayıt şəhərindəki N.Tusi adına 12 sayılı orta məktəbin birinci sinfinə daxil olmuş, 2010-cu ildə orta məktəbi fərqlənmə ilə bitirdikdən sonra 675 balla Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının (DİA) menecment ixtisasına daxil olmuş və oranı da fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Orta məktəbdə təhsil aldığı müddətdə "LG Bilik Akademiyası", "Xəmsə Milli İntellektual oyunu", "Mən

Azərbaycanlıyam" kimi bilik yarışlarının qalibi olmuş, Azərbaycanda ali təhsil aldığı müddətdə DİA-nın tələbə gənclər təşkilatının sədri olmuş, ümumiyyətlə, Azərbaycanın adını yüksəldəcək bütün işlərdə fəallıq nümayiş etdirmişdir. [5]

Toğrul Niyazlı Böyük Britaniyanın Edinburq Universitetinin əsasının 1583-cü ildə qoyulduğunu Britaniya universitetləri arasında beşinci, dünya universitetləri içərisində isə on yeddinci yerdə qərarlaşdığını qeyd edir, həmin universitetin məzunlarının işlə təmin olunması baxımından dünyada on beşinci yerdə olduğunu göstərir. Faktlara əsaslanan müsahibə deyir: "Edinburq Universiteti təhsil səviyyəsinin yüksək olması, həmçinin tədris prosesində ən son texnologiyaların tətbiqi ilə xüsusilə fərqlənən universitetlərdən biridir. Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, Edinburq şəhəri çox qədim olmaqla yanaşı, tarixi binalarının çox böyük hissəsinin qorunub saxlanması və yeni binaların az olması ilə diqqət çəkir. Şəhərin mərkəzində yerləşən bu qədim binaların əksəriyyəti isə universitetə məxsusdur. Tarix və elm arasında olan ən incə ahəngi hiss etmək üçün Edinburq Universitetində təhsil almaq çox gözəl vasitədir. Lakin universitet tələbələrin məmnunluğu baxımından aşağı pillələrdə qərarlaşan ali təhsil müəssisələrindən biridir. Bunun da əsas səbəbi keçirilən fənlərin çoxluğu, təhsilin çətinlik səviyyəsi və tələbələrin asudə vaxtının az olmasıdır" [5].

Böyük Britaniyada və Birləşmiş Krallıqda təhsilin vəziyyəti və kefiyyəti haqqında danışarkən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, bu ölkədə təhsil insanın analitik düşüncəsini inkişaf etdirən vasitədir. Tələbələr, xüsusilə də magistr dərəcəsi almaq istəyənlər qarşılıqlı məqsəd qoyurlar: Yiyələnmək istedikləri ixtisasın ən yaxşı mütəxəssisi olmaq!

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı hökuməti arasında təhsil, elm və mədəniyyət sahələrində əməkdaşlıq haqqında saziş. Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin cari arxivi. 1994-cü il.
2. «2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı»nın monitorinqi: şəffaflıq və səmərəlilik layihəsi üzrə tədqiqat hesabatı / <http://www.erc.az/files/tehsil-az.pdf>
3. newtimes.az, 07 noyabr, 2016 / <http://newtimes.az/az/processstrends/4898/>
4. modern.az. 28 yanvar, 2019 / <https://m.modern.az/az/news/190344>
5. palitra.az. 22 yanvar, 2015 / <https://palitranews.az/news.php?id=32639>

Rəyçi: professor Həmid Vəliyev